

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ПОЗА ВІЗУАЛЬНИМ СПОСТЕРЕЖЕННЯМ ОСОБИ

Розглянуто проблемні питання проведення пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням особи як різновид заходів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Дано рекомендації щодо дотримання процесуального порядку і застосування тактичних прийомів при проведенні цього різновиду слідчої дії.

З метою забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, та їх захисту від впливу з боку зацікавлених осіб, частина четверта статті 174 Кримінально-процесуального кодексу України (далі — КПК) передбачає такий різновид слідчої дії, як пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням особи. Дотримання процесуального порядку його проведення є однією з важливих гарантій одержання достовірних доказів. Приступаючи до безпосереднього пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням особи, слідчий має переконатися, що кімнату для проведення такого пред'явлення для впізнання обладнано одностороннім склом з напиленням, що унеможливує контакт між учасниками, апаратура для фіксації ходу та результатів слідчої дії перебуває у робочому стані, учасники слідчої дії доставлені до органу внутрішніх справ і очікують на початок слідчої дії у спеціально відведених для них кімнатах.

Починаючи пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням особи, першими до обох кімнат запрошуються по телефону спочатку двоє понятих, які перебуватимуть зі сторони особи, яка впізнає, а потім ті, які перебуватимуть у кімнаті з особою, яка підлягає пред'явленню для впізнання. їм роз'яснюються права та обов'язки понятих, передбачені статтею 127 КПК, вони у письмовому вигляді попереджаються про нерозголошення даних досудового слідства. Поняті мають до початку слідчої дії засвідчити можливість спостереження через скло лише з однієї кімнати. Якщо під час проведення цієї слідчої дії буде застосовано пристрій для створення акустичних перешкод, поняті повинні пересвідчитися у неможливості ідентифікації голосу особи, яка впізнає.

Наступним тактичним прийомом є розміщення статистів у кімнаті. Вони також викли-

каються по телефону і самостійно посідають відведені їм місця без жодних коментарів зі сторони працівників органів внутрішніх справ. Це допоможе усунути суб'єктивний фактор цілеспрямованого впливу на них і при застосуванні відеозйомки забезпечить повну об'єктивність. Запрошеним статистам необхідно у загальних рисах пояснити суть кримінальної справи та отримати у них розписку про нерозголошення даних досудового слідства із письмовим попередженням про кримінальну відповідальність у разі розголошення таких даних.

Після проведення зазначених дій запрошується захисник, який має право перебувати лише в тій частині спеціально обладнаної кімнати (приміщення), де перебуває його підзахисний. З метою забезпечення об'єктивності результатів пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням особи та забезпечення безпеки його учасників, насамперед особи, яка впізнає, за наявності клопотання захисника про його місцеперебування під час проведення слідчої дії поряд із особою, яка впізнає, йому потрібно відмовити незалежно від того, є клопотання усним чи письмовим.

Після розміщення понятих, статистів, захисника запрошується особа, яка підлягає впізнанню. Ця особа має запрошуватися одним із присутніх понятих по телефону. Зазвичай вона перебуває неподалік у сусідній кімнаті, однак має бути вжито всіх заходів, щоб вона не зустрілася з учасниками слідчої дії. Цю особу повинен супроводжувати належним чином підготовлений конвой. Після того як особа, яка буде пред'являтися для впізнання, заведена до приміщення, їй роз'яснюється право обрати будь-яке місце серед статистів. Така вимога закону, виконана слідчим у присутності понятих, статистів та захисника при проведенні пред'явлення для впізнання поза візуальним спостере-

женням особи, гарантує об'єктивність проведення слідчої дії, неупередженість слідчого та обов'язково зазначається у протоколі.

Коли всі присутні посіли свої місця, на одязі статистів і особи, що пред'являється для впізнання, закріплюються номерки у порядку зростання зліва направо. Такий тактичний прийом забезпечить однозначність під час проведення слідчої дії. Адже той, хто впізнає, розгубившись, може по-своєму вказати, справа чи зліва перебуває впізнана ним особа. Ще однією обставиною на користь об'єктивності та результативності слідчої дії є те, що всі особи, які пред'являються для впізнання, повинні або стояти, або ж сидіти. Але в будь-якому випадку положення всіх осіб повинно бути ідентичним і більшою мірою відповідати особливостям первинного спостереження.

Останньою до сусіднього (суміжного) приміщення запрошується особа, яка має впізнавати. Зайшовши до приміщення, ця особа, залежно від процесуального становища, попереджається у письмовому вигляді про кримінальну відповідальність за надання заздалегідь неправдивих показань чи за відмову від надання показань, про що робиться відмітка у протоколі слідчої дії. Слідчий пропонує свідкові (потерпілому) обрати зручне для спостереження місце та через одностороннє скло уважно подивитися на людей, які перебувають у сусідній кімнаті. За необхідності їх можна попросити підвестися, повернутися у профіль чи спиною, зняти головний убір тощо. Таке прохання особи, що впізнає, передається до сусідньої кімнати слідчим по телефону чи гучномовцю. Відповідно до вимог КПК, тому, хто впізнає, пропонується вказати на особу, яку він конкретно і категорично впізнав, і пояснити, за якими саме ознаками. Про результати пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням обов'язково повідомляється особа, яка пред'являлася для впізнання, та інші учасники цієї слідчої дії, які перебувають з нею у одній кімнаті: статисти, поняті, захисник, працівник органу дізнання. Крім того, впізнаній особі слідчий пропонує підвестися чи зробити крок вперед, після чого назвати своє прізвище, ім'я, по батькові. Для повноти одержання доказів доцільним є дотримання рекомендації, щоб впізнаний не лише назвав себе, а й дав пояснення щодо факту його впізнання. У такий момент впізнаний швидше за все дійде висновку про безвихідність свого становища і може проявити готовність до надання показань. Цю обставину варто максимально використовувати для отримання об'єктивної

інформації у справі. Показання впізнаного можуть бути занесені до протоколу пред'явлення для впізнання і засвідчені підписами всіх присутніх.

У свою чергу, вважаємо за необхідне негайний додатковий допит слідчим підозрюваного (обвинуваченого) після пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням особи. Справді, підозрюваний (обвинувачений) у зазначений період перебуває в особливому психічному стані, усвідомлюючи необхідність надання правдивих показань про обставини злочину. Їх закріплення у протоколі додаткового допиту повною мірою відповідає вимогам чинного законодавства України і згідно з частиною другою статті 65 КПК, поряд з протоколом пред'явлення для впізнання, надалі може використовуватися як джерело доказів у кримінальній справі.

Поняті, які перебувають у приміщенні поруч з особою, яка впізнає, мають пересвідчитися у можливості впізнання поза візуальним спостереженням того, кого впізнають, і своїми підписами засвідчити правильність проведення такого пред'явлення для впізнання.

Відповідно до вимог статей 85, 174, 176 КПК за результатами пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням того, кого впізнають, складається протокол, який підписують всі учасники цієї слідчої дії. У протоколі доцільно зазначити псевдонім особи, яка впізнавала, а за необхідності — понять та статистів, що сприятиме забезпеченню їх безпеки у разі, якщо їх життю, здоров'ю, житлу чи майну загрожує реальна небезпека. Доцільно, щоб кожен учасник цього виду пред'явлення для впізнання самостійно ознайомився зі змістом протоколу. Можливим є й інший варіант, коли слідчий чи присутній працівник органів внутрішніх справ оголошує протокол вголос. Цей тактичний прийом передбачено у статті 85 КПК. Необхідність його застосування виникає у випадках, коли існує загроза зі сторони впізнаної особи знищити процесуальний документ чи пошкодити його.

Отже, аналізуючи викладене вище, стає зрозуміло, що об'єктивність слідчої дії полягає у запланованому її проведенні, поетапному виконанні окремих тактичних прийомів, а також унеможливленні спілкування учасників слідчої дії між собою без дозволу слідчого та виборі правильних тактичних рішень щодо проведення окремих дій. У випадку, якщо той, хто впізнає, не впізнав особи, слідчий також повинен занести до протоколу результати пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням, а після його закінчення додатково допитати особу, яка впізнає.

I. Basysta

ASPECTS OF IDENTIFYING PERSONS BEYOND THEIR VISUAL CONTROL

This article concerns problems of identifying persons in criminal prosecution beyond their visual control in order to protect witnesses. The author provides recommendations for following the due process rules and for applying tactical means in this investigating procedure.